

OB ZAKLJUČKU 22. KONGRESA SOVJETSKE KOMUNISTIČNE STRANKE**Kaj se skriva za sovjetskimi jedrskimi eksplozijami?****Senzacionalen sklep: Stalinovo truplo odstranjeno iz moskovskega mavzoleja - Kitajci v javni polemiki s Sovjeti**

Kljub odločnemu nasprotovanju svetovnega javnega mnenja, kljub pozivu Združenih narodov in mnogih držav je Sovjetska zveza dan pred zaključkom 22. kongresa svoje komunistične stranke dala razstreliti »superbombo«, ki jo je ob otvoritvi kongresa napovedal Nikita Hruščev.

Prvo vprašanje, ki si ga lahko upravičeno postavlja tudi najbolj preprost človek je, kakšni so bili resnični vzroki, zaradi katerih so sovjetski voditelji raje doživeli obsodbo ogromne večine človeštva, kot da bi se odpovedali najstrašotnejšemu jedrskemu poizkusu, kar jih pozna zgodovina. Sovjetski ministrski predsednik Nikita Hruščev je v pismu, ki ga je pred nekaj dnevi poslal angleškemu laburistom, ponovno izjavil, da bi prav rad »potopil vse jedrsko orožje na dno morja«, a da tega ne more narediti, dokler bodo zahodnjaki »ogrožali Sovjetsko zvezo«. To uradno opravičilo pa nas ne more prepričati, saj je znano, da je Sovjetska zveza tudi pred zadnjo eksplozijo razpolagala s tolikšno količino jedrskega in drugega orožja, da je že sam njegov obstoj izključeval možnost kakšnega zunanega napada.

Ce vrh tega — pripominjajo nekateri — zahodnjaki niso napadli Sovjetov, ko na področju jedrskega orožja še ni bilo na svetu vzpostavljeno ravnovesje sil, je toliko manj verjetno in sploh nemogoče, da bi to naredili v trenutku, ko oba tabora razpolagata z enako množino uničevalne sile.

BOMBE IN ZAHOD

Kakšni so torej cilji, ki jih s temi strašnimi eksplozijami zasledujejo Hruščev in njegovi tovariši? Na to vprašanje je danes težko pravilno odgovoriti. Zunanji opazovalec nima namreč možnosti, da bi se vsestransko pogledal v sedanjo sovjetsko stvarnost in v sedanje dogajanje v vsem komunističnem svetu, kar bi gotovo učinkovito pripomoglo k razumevanju sovjetske politike.

Kljub temu ne more biti nobenega dvoma, da hočejo Sovjeti s pomočjo svojih »superbomb« v prvi vrsti prisiliti zahodnjake k popuščanju glede berlinskega in nemškega vprašanja in vseh ostalih vprašanj, ki jih morajo ali žele urediti z zahodnjaki. Ni nadalje izključeno, da so z zadnjimi 28 razstrelitvami, kolikor so jih izvedli, odkar so enostransko prekinili atomsko premirje, hoteli doseči in morda tudi dosegli določeno prednost v proizvodnji in preizkušanju jedrskega orožja.

V tej zvezi nekateri zahodni izvedenci pripominjajo, da se je po vseh dosedanjih jedrskih poskusih tako na Zahodu kot v Sovjetski zvezi nabrala tolikšna količina radioaktivnih snovi, da bi vsaka nadaljnja eksplozija postala že smrtno nevarna za vse človeštvo. Izračunali so namreč, da je bila zadnja sovjetska bomba 1250-krat močnejša od bomb, ki so ju Amerikanci leta 1945 vrgli na Hirošimo in Nagasaki in ki so povzročile smrt 125 tisoč oseb.

STOPNJA RADIOAKTIVNOSTI

Strokovnjaki nadalje izjavljajo, da je uničevalna sila zadnjih 28 eksplozij v Sovjetski zvezi enaka 160 megatonam, to je 160 milijonom ton tritola, medtem ko vse doseданje ameriške, angleške in francoske razstrelitve skupno obsegajo silo 130 megaton. Stopnja radioaktivnosti je po vseh teh poskusih morda že takšna, da ne dopušča nobenih novih eksplozij, s čimer pa so prizadeti predvsem Amerikanci, ki še niso raz-

strelili nobene »superbombe« in so v tem zaostali za Sovjeti, ne da bi zaradi obstoja nevarnih radioaktivnih snovi imeli niti možnost, da bi jih dohтели.

To modrovanje je sicer nesmiselno, kajti le kak primitivnež si lahko misli, da bo z jedrskimi eksplozijami mogoče ustraševati zahodnjake in jih prisiliti na popuščanje tudi v bistvenih vprašanjih, kot je na primer obramba sedanjega zahodnega Berlina. Nesmiselno je takšno modrovanje tudi zato, ker jedrski preizkusi, ki so jih izvedli Sovjeti in ki bi jih nadaljevali zahodnjaki, ni so smrtno nevarni samo za ljudi, živeče v zahodnem svetu, temveč prav tako in morda še bolj za sovjetsko ljudstvo samo.

Te nevarnosti se gotovo zaveda tudi Nikita Hruščev. Zakaj je torej vsemu temu nakljub dal samo v zadnjem času razstreliti nič manj kot 28 bomb, od katerih je zadnja, kot se je sam pobahal, preseglala silo 50 milijonov ton tritola?

Konec Stalinovega mita

Na to vprašanje nam morda daje še najbolj zanesljiv odgovor potek pravkar zaključenega 22. kongresa sovjetske komunistične stranke. Dan pred koncem običnega zboranja se v Sovjetski zvezi ni razpočila le »superbomba«, temveč tudi druga velika bomba, ki bo gotovo imela globoke posledice v vsem komunističnem svetu. Na kongresu so namreč sovjetski komunisti soglasno sklenili, naj se iz mavzoleja na Rdečem trgu v Moskvi odstrani Stalinovo truplo. »Nesmiselno je — pravi resolucija sovjetske komunistične stranke — da Stalinovi zemeljski ostanki ležijo v mavzoleju, ker je zaradi Stalinovega teptanja leninističnih življenjskih norm in samovolje prisotnost njegovega trupla v mavzoleju nemogoča«.

Vse kaže, da se je s tem zaključila v vrstah sovjetske partije dolga razvojna pot, ki se je pričela ob smrti mogočnega diktatorja leta 1953 in ki je sedaj privedla do korenitega razblinjenja Stalinovega mita, kar najbolj zgovorno dokazuje prav odstranitev njegovega trupla iz moskovske grobnice.

Že po 20. kongresu sovjetske komunistične stranke leta 1956 se je svetovna javnost po izjavah samih sovjetskih voditeljev lahko prepričala, da je Stalin zagrešil celo vrsto tudi najbolj ostudnih zločinov, le da je ohranil v svojih rokah vso oblast v državi in stranki. Na sedanjem občnem zboru so

bili njegovi zločini še podrobneje osvetljeni, toda za ta kongres je zelo značilno in politično pomembno, da ni noben govornik niti z besedico omenil zaslug, ki jih Stalin gotovo ima za Sovjetsko zvezo in ves svetovni komunizem. Stalin se je res omadeževal z mnogimi, tudi množičnimi zločini, a zgodovinska resnica je, da sta prav za časa njegovega vladanja Sovjetska zveza in svetovni komunizem dosegla višek svoje moči.

Ce so torej Hruščev in tovariši še osem let po Stalinovi smrti tako vztrajno in odločno poudarjali le negativne strani njegovega vladanja, so s tem gotovo zasledovali določen, konkreten cilj. S tem so v prvi vrsti hoteli dokončno poraziti še živeče Stalinove sodelavce, ki tvorijo tako imenovano »protipartijsko skupino« in ki so jih Hruščev ter njegovi prijatelji že odstranili z vodilnih mest v stranki in državi. V ta namen so se poslužili zelo učinkovitega orožja, kot je prav obtožba sodelovanja pri Stalinovih umorih in pokolih.

**ZA »PROTIPARTIJSKO SKUPINO«
KITAJCI**

Toda Molotov, Malenkov in Kaganovič, se pravi glavni predstavniki »protipartijske skupine«, bi ne smeli biti toliko nevarni, ker že več časa nimajo nobene besede v

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 5. novembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Slovenski narodni motivi; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 Oddaja za najmlajše: »Skrati«, mladinska zgodba (Ivan Matičič), igrajo glani RO; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj — Kronika tedna v Trstu; 14.45 Petnajst minut s Srečkom Dražilom; 15.40 Pojeta Majda Sepe in Maja Gabor z orkestrom Franca Russa; 17.00 Tvorica sanj, obzornik filmskega sveta; 18.30 Tržaški obiski: »Katinara in Lonjer«; 19.00 Nedeljski vestnik; 21.00 Iz prvega festivala folklorne na Vrbskem jezeru.

• PONEDELJEK, 6. novembra, ob: 18.00 Italijanščina po radiu; 19.00 Znanost in tehnika — Aljoša Vesel: »Avtomobilske novice«; 20.00 Sportna tribuna; 20.30 Verdi: »Falstaff«, opera v 3 dej. Približno ob 21.00 »Opera, avtor in njegova doba«.

• TOREK, 7. novembra, ob: 18.00 Radijska univerza — Tone Penko; Hormoni: »Najprej se je treba s hormoni seznaniti«; 19.00 Pisanj balončki, radijski tednik za najmlajše; 21.00 Alpske legende — Saša Martelanc: »Zlatorogova legenda«; 21.30 Koncert baritonista Claudia Strudthoffa, pri klavirju Luigi Toffolo; 22.00 Obletnica tedna — Josip Tavčar: »Fjodor Mihajlovič Dostojevski, ob 140-letnici rojstva«.

• SREDA, 8. novembra, ob: 18.00 Slovenščina za Slovence; 18.30 Liki iz opernih del: »Orfej« (Gojmir Demšar); 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. M. Starc); 20.30 Klasik meseca — Titus Maccius Plautus: »Menehmi«, komedija v 5 dej. s prologom (Martin Jevnikar), igrajo člani RO.

• ČETRTEK, 9. novembra, ob: 18.00 Radijska univerza — Slavko André: Osnovni pojmi geofizike; »O geofizičnem letu — Položaj Zemlje v Vesoljstvu«; 18.30 Koncert violončelista Benedetta Mazzacurati-ja, pri klavirju Renato Russo; 19.00 Širimo obzorja — Vinko Suhadolc: »Izumi, ki so preobrazili naše življenje«; 20.30 Znani dirigenti: Igor Markevitch. Približno ob 21.20 Književnost: »Ivo Andrič, Nobelov nagrajenec za književnost«. Približnost ob 22.00 Umetnost — Dušan Pertot: »Pariško kulturno pismo«.

• PETEK, 10. novembra, ob: 18.00 Italijanščina po radiu; 19.00 Sola in vzgoja — Ivan Theuerschuh: »Zanimanje in spomin«; 20.30 Gospodarstvo in delo; 21.00 Koncert operne glasbe; 22.00 Novele 19. stoletja — Guy de Maupassant: »Volk«; Romantična sonata — Schumann: Sonata št. 2 v d-molu za violino in klavir.

• SOBOTA, 11. novembra, ob: 13.30 Dobrodošle! Plošče prvič v oddaji; 14.45 Kvintet Niko Stritof; 15.30 »Razporoka«, igra v 2 dej. (Marko Praga - Lada Mlekuž), igrajo člani RO; 18.00 Boris Tomažič: »Dante Alighieri: Božanska komedija — Nebesa: uvodni sestavek«; 18.30 Skladbe jugoslovanskih sodobnih avtorjev — Papandopulo: Uvertura k operi »Amphytrion«, Skerjanc: Četrta simfonija v H-duru; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 20.40 Zbor »Emil Adamič«; 21.00 Vesela oddaja.

TEDENSKI KOLEDARČEK

5. novembra, nedelja: 24. pobinkoština
6. novembra, ponedeljek: Feliks muč.
7. novembra, torek: Engelbert
8. novembra, sredo: Bogomir
9. novembra, četrtek: Teodor muč.
10. novembra, petek: Demetrij
11. novembra, sobota: Martin

Nobelov nagrajenec za fiziologijo

Letošnjo Nobelovo nagrado za fiziologijo in medicino so podelili madžarskemu fiziku Juriju Bekesyju. Znanstvenik se je rodil v Budimpešti leta 1899. Postal je inženir pri državnem telefonskem in brzojavnem uradu. Tu se je začel zanimati za akustična raziskovanja. Natanko je dognal mehanizem človeških slušnih organov. Iz domovine je šel v berlinski laboratorij tovarne Siemens-Halske. Od leta 1949 dalje pa predava na ameriški harvardski univerzi. Njegova znanstvena dela so cenjena po vsem svetu.

Kaj se skriva za sovjetskimi jedrskimi eksplozijami?

(Nadaljevanje s 1. strani)

sovjetskem javnem življenju in ker Hruščev ima na razpolago dovolj sredstev, da jih kroti. Očitno je zato, da se za »protipartijsko skupino« skrivajo druge sile in da so le te sedanjim sovjetskim oblastnikom resnično nevarne. Ni več nobena skrivnost, da za Molotovom, Malenkovom in Kaganovičem stoji Kitajska in da je polemika Hruščeva v prvi vrsti naperjena proti kitajskim komunistom. Mnogi sodijo, da vzrok spora med Mao Ce Tungom in Hruščevom niso le različna stališča, ki ga zavzemata do zahodnjakov, temveč tudi medsebojni državni odnosi.

Da spor obstaja, dokazujejo sovjetski napadi na albanske komuniste, o katerih je znano, da simpatizirajo s Kitajci, in tudi nenadni odhod kitajskega odposlanca Ču En Laja z moskovskega kongresa, kateri pa pred odhodom ni pozabil ponesti na Stalinov grob venec z značilnim napisom »velikemu marksistu in leninistu«. To dejanje je očitno bilo polemično, saj je ena glavnih ugotovitev kongresa bila prav ta, da je Stalin bil velik kršilec marksistično - leninističnih nauk.

»ZAKLJUČKI, KI ZADEVAJO SISTEM«

Dvainsajseti občni zbor sovjetske komunistične stranke ni torej pomemben samo zato, ker je ob njegovem zasedanju eksplo-

dirala jedrska »superbomba«, temveč predvsem zato, ker je s prstom pokazal, da tako v Sovjetski zvezi kot v komunističnem taboru tli nekaj zelo pomembnega, ki ne učinkuje samo na »monolitnost« in s tem na udarno moč tabora samega, temveč močno vpliva tudi na sam komunistični sistem in na celotno njegovo ideološko zgradbo. V tej zvezi je zanimivo, kar je v nedeljo izjavil italijanski socialistični prvak Pietro Nenni, čigar poznavanje in zvestoba marksizmu sta gotovo neoporečna.

»Iz ponovno potrjene — je dejal — in dramatično osvetljene prijave zločinov in grozodejstev Stalinovega delovanja sledijo določeni zaključki, ki zadevajo sistem in naravo stranke (komunistične op. ur.) ter države, a ki jih kongres, kot se zdi, ne more narediti«. »Iz te prijave kljub temu sledi za vse socialiste na svetu kategorični imperativ, da ne smejo smatrati socializma le za določen ekonomski in proizvodni sistem temveč tudi kot splošno pojmovanje življenja, ki ima svojo vrednost, v kolikor popolnoma jamči svobodo posameznikov in demokracično življenje množic«.

Če s tega stališča motrimo potek in zaljuček 22. kongresa, lahko trdimo, da je v določeni meri pripomogel k začetku revizije celotne ideološke in socialne zgradbe, na kateri je doslej temeljil celotni sovjetski in svetovni komunizem. **D. L.**

Spremembe v vodstvu KPSZ

Dvainsajseti kongres komunistične stranke v Moskvi je poleg drugih sklepov odobrila tudi važne spremembe v vodstvu stranke. Na vrhunska mesta je Hruščev poklical dvesti mlajših osebnosti. Sam je svedel bil izvoljen soglasno za glavnega tajnika stranke. Število članov v predsedstvu stranke se je zmanjšalo od 14 na 11 oseb. Iz njega je izločena poleg Aristova in Ignatova tudi edina ženska, Katarina Furčeva, ministrica za

Pritisk na Finsko

Po vseh skandinavskih državah je nastal kar poplah, ko se je zvedelo, da je poslal Hruščev finski vladi zahtevo, naj podpiše s Sovjetsko zvezo vojaško obrambno pogodbo. Moskovska vlada navaja kot vzrok za svojo zahtevo nevarnost, ki preti od Zahodne Nemčije, če se utrdi na Baltiku. Zunanji minister Gromiko utemeljuje nasilno ponudbo tudi s pogodbo iz leta 1948, po kateri mora Finska sprejeti sovjetsko pomoč, če bi jo Nemčija ogrožala. Večina fincev pa tolmači najnovejšo rusko potezo, kot prikrito grožnjo, če ne bo Finska pristopila k Varšavskemu paktu in če ne bo dovolila rdeči armadi oporišč na svojem ozemlju.

Gromikova poslanica opominja tudi Norveško in Dansko, naj nikar ne navezujeta stikov z Zahodno Nemčijo, če nočejo postati sokrivi zločinskih načrtov, ki jih kujejo v Bonnu. V resnici se pa ta opomin glasi, naj se skandinavske države zadržijo pasivno kot članice zapadnega atlantskega pakta. Če ne bo šlo zlepa, bo šlo pa zgrda.

prosveto. O njej se je vedno mislilo, da je desna roka Hruščeva, a kaže, da ni tako. Vzšla je pa nova zvezda, in sicer Genad Voronov, ki je poljedelski izvedenec. On je edini novi član predsedstva. Kaže, da je pri Hruščevu v veliki milosti, ker je na kandidadni listi prvi za njim, medtem ko so druga imena postavljena po abecednem redu. Člani prezidija so še državni predsednik Brežnev; Kozlov, katerega tudi štejejo kot kandidata za namestnika Hruščeva; dalje še Kosigin; potem 80-letni Finec Oton Kuusinen, večni član predsedstva Mikojan, Podgorni kot zastopnik Ukrajine, Poljanski, marksistični teoretik Suslov in bivši predsednik Švernik. Nazadoval je pa Mihail Pervuhin od člana na kandidata prezidija in Pospelov, ki je izbrisan tudi kot kandidat. Medtem ko se je pa glavni odbor stranke razširil od 133 članov na 175. Tajništvo komunistične stranke se je razširilo na devet zanesljivih oseb, ki pod Hruščevom izvajajo naredbe prezidija. V vseh strankinih odborih ima svoje mesto tudi Hruščev, v čigar rokah se stekajo vse nitke ruskega in svetovnega komunizma. Kot njegova najbolj zvesta pomočnika sta odločujoča še Kozlov in Suslov.

— 0 —

OB LJUDSKEM ŠTETJU

Nespretno sestavljene vprašalne pole za ljudsko štetje so marsikaterega preproste ga človeka spravile v zadrego. Nekateri so si pomagali kar po svoje. V kraju Pergine je neki čevljar napisal v stolpec z vprašanjem, v kakšni poziciji dela, kratkomalo z besedo »seduto«, sedeč. Zlagal se pač ni.

Krvavi neredi v Alžiriji

Včeraj je minilo sedem let, odkar se je alžirsko ljudstvo dvignilo v boj za narodno svobodo. Francoska vlada se je zbalala, da bodo za obletnico pokale bombe in da se bodo spoprijeli francoski nacionalisti in domačini. Vsi znaki so tudi tako kazali. Podtalna nacionalistična zveza OAS je že v torek zvečer pokazala, da misli preplašiti domačinsko organizacijo. Samo v Alžiru so Salanovi pristaši vrgli nad petdeset plastičnih bomb proti trgovinam in stanovanjem domačinov. Vznemirjenost so še povečali letaki in tajni radio, ki poziva priseljence Francoze, naj s silo odgovorijo na silo. Družine naj se pa zaklenejo v stanovanja. Odbor alžirske narodne osvobodilne fronte je pa napovedal velike manifestacije za svoj narodni praznik. Pristaše pozivajo, naj ne

izzivajo Evropejcev in naj dokažejo, da je na podlagi pametnega dogovora možno sožitje med priseljenci in domačini. Vendar je ozračje polno smodnika. Zato se je francosko vojno brodovje že zasidrilo v alžirskih lukah, nad 30 tisoč mož pa je pod orožjem za varnost.

Po zadnjih vesteh namerava general Salan, vodja francoskih nacionalistov, oklicati v pokrajinah Alžir in Oran posebno republiko. Ostale pokrajine, kjer imajo večino muslimani in Alžirci, naj se pa vladajo po svoje. Slika je taka, da manjka kljub vsem mirovnim poskusom samo iskrica, da se vžge dinamit.

Po zadnjih vesteh so pa včeraj v Alžiru izbruhnili hudi neredi. Francoska vojska je streljala na demonstrante. Pri tem je bilo ubitih 86 Alžircev, 400 pa jih je bilo ranjenih. Gre za najhujše izgrede, kar jih je v 7 letih bojov bilo v Alžiriji.

Ob vseh svetih in na vseh vernih duš dan

Ob dveh praznikih v začetku zime človeško dušo pretresajo mešana čustva. Ob vseh svetih in ob dnevu vernih duš. Oba dneva sta tako tesno združena, kakor sta si v objemu življenja in smrti.

Začetki teh praznikov

Stoletja in stoletja so minula, odkar se je človeški rod začel spominjati praznika živih in mrtvih. Ustanovil se je v 7. stoletju, ko je papež Bonifacij IV. prejel v dar od cesarja Foka sloviti rimski tempelj Pantheon. Papež ga je posvetil v čast vsem mučenikom. V spomin na ta dan so začeli obhajati praznik vseh svetnikov. Na prošnjo francoskega kralja Ludvika Pobožnega ga je Cerkev v 9. stoletju določila kot obveznega za ves krščanski svet, da se vsi verniki spomnijo priprošnjikov v nebesih.

Se prej kot ta praznik se je že v 3. stoletju vpeljala v krščanskem svetu navada romati v katakombe in na grobove rajnih. Prižigali so na njih lučke in jih krasili z jesenskim cvetjem. Prejšnji dan so prvi kristjani počastili skupnost vseh svetnikov, naslednji dan pa občestvo duš, ki trpe v vihah.

Kot pravi spominski dan vernih duš ga je pa vpeljal opat Odilo za vse benediktinske samostane leta 998. Posamezni škofje so ga zapovedali za svoja cerkvena okrožja in polagoma se je razširil po vsem svetu. Počastitev umrlih je pa zakoreninjena že v človeških srcih že iz prastarih časov. Slovani so že od nekdaj obhajali »strave« na grobeh svojih dragih. Ves rod se je zbral na žalah ali pokopališčih, tam so pokopane počastili in nato použili obredno kosilo. Na pravoslavnem jugu je še danes ostala ta navada. Pri nas je podobna sedmina, ko se zbere sorodstvo in pri pogrjnjeni mizi počasti spomin na umrlega.

Stare in nove navade

Vsepovsod pa se prižigajo lučke in sveče na grobovih ali tudi na domačem ognjišču. Ta navada je pa ostala iz stare vere, da se vračajo duše rajnih in iščejo, kje bi se ogrele. Iz prastarega ljudskega izročila, ko so v gomile polagali še jedi za rajne, se je pa izcimila navada dajati revežem in otrokom posebne kruhke v vseh mogočih oblikah. Na »vahti« so hodili otroci od hiše do hiše, odmolili prošnjo za umrle, nato so pa dobili

(Nadaljevanje na 8. strani)

Umrli je Luigi Einaudi

V ponedeljek zvečer je na kliniki v Rimu umrl bivši predsednik italijanske republike Luigi Einaudi.

Po svoji veliki in vsestranski osebnosti je bil ta znanstvenik in državnik pravi potomec starih Rimljanov. Vse svoje življenje je 87-letni mož visoko spoštoval ideje svobode in državljskih kreposti. Zato čuti vsa država, da je zapustil široko vrzel za

Nove odprave v večnem ledu

Na Južnem tečaju, v Antarktiki, se raztezajo na milijone kvadratnih kilometrov obsežne planjave. Dosti junaških odprav je zginilo v objemu bele smrti, preden je Roald Amúndsen leta 1911 zasadil norveški prapor na Južnem tečaju. Za njim so druge odprave preiskovale ledeno celino, ki je večja kot vsa Evropa. Marsikatero skrivnost so odkrile, a docela še ne vemo, kakšna je bila preteklost in kaj skriva sedmi kontinent pod 2000 metrov visokim ledenim pokrovom. Znanstveniki vseh narodov se srečujejo že pol stoletja na ozemlju ob Južnem tečaju, a še vedno odhajajo v neznane daljave nove ekspedicije, da bi odkrile, kakšne možnosti nudi nova zemlja bodočim rodovom.

Ta mesec so na poti štiri ameriške znanstvene odprave. Prvo vodi profesor Karl R. Bentley. Dvignila se bo z Byrdove postojanke ob Bellinghausovem morju proti Ellsworthovi planoti. Gre za 2200 kilometrov dolgo pot v neprestanih vijugah mimo sevajočih ledeniških razpok in prepadov.

Drugo odpravo vodi prof. Crary in ima nalogo, doseči preko visokega pogorja kraljice Maud, po 2480 kilometrov dolgi poti, zemljepisni južni tečaj.

Tretja bo letela po zraku. Spotoma se bo desetkrat ustavila za znanstvena opazovanja ozemlja med pogorji Hudson in Kohler.

Major Anter Havola je prodril s četrto odpravo že 1260 kilometrov v notranjost ozemlja. Napreduje počasi, ker ima nalogo, najti najbolj ugodno pot do tečaja. S posebnimi bambusovimi koli mora zaznamovati za seboj smer po snežiščih in ledenikih. Prebiti se mora do tečaja in pripeljati skupini opazovalcev na tamkajšnji postaji

seboj.

Rojen je bil 24. marca 1874 v vasi Caru, v pokrajini Cuneo. Oče je bil občinski izterjevalec. Sinu je dal humanistično izobrazbo. Fant se je pa že v mladosti živo ukvarjal z gospodarskimi nauki. Komaj dvajsetleten je začel pisati globoke gospodarske študije v torinsko Stampo. Zagovaljal je liberalne ekonomske ideje. Zato je moral ob nastopu fašizma odložiti pero za javnost. Sejal je pa svoje nauke dalje kot vseučiliški profesor, kar je postal že s 26. letom. Njegov sloves je preko revije Riforma sociale segel daleč preko mej. Tudi to revijo mu je Mussolini leta 1935 ustavil. Ustanovil je drugo z lastnimi sredstvi. Končno je moral fašizem popustiti spričo Einaudijeve železne volje in svetovnega slovesa.

Malo pred vojno si je zlomil nogo, ko je skušal skočiti na tramvaj, da bi točno začel predavanje na vseučilišču v Torinu. Pred Nemci je moral skrivaj pobegniti v Švico, kjer je sestavljal svoja dognana dela iz ekonomskih ved.

Po vojni se začne njegova državniška pot. Izvoljen leta 1946 v ustavodajno skupščino je odločilno vplival na smer v razvoju nove Italije. Postal je guverner državne banke, minister in maja 1948 predsednik republike. Po sedmih letih, ko je državo rešil iz gospodarskih težav, se je umaknil na svoje kmečko posestvo v Dogliani, kjer je v svoji bogati knjižnici neprestano delal. Oddahnil se je le, kadar je s svojimi kmeti šel na njive in zaživel z naravo.

opremo, živila in nove traktorje.

Moderna oprema teh odprav že dovolj jaanči za varnost raziskovalcev. Vendar je v ledeni puščavi še vse polno smrtnih pasti, ki pogoltnejo za vedno tudi še tako skrbno pripravljene oddelke. To so vedno na novo nastajajoče ledene razpoke, ki jih pokriva varijiv snežni most.

Odprave imajo danes na razpolago posebne električne in radarske naprave. Pred njimi tiplje snežna tla tako imenovani »snočat« ali snežni maček. Tak stroj steza pred sabo štiri jeklene krake. Kraki polzijo po tleh s posebnimi skledami, ki prevajajo električni tok. Kadar se ta ojači, je znamenje, da so tla pod njim votla in da je skrita razpoka. Mački vlečejo za sabo velikanske pnevmatične prikolice, ki služijo za za loge bencina, za opazovalne aparate in tudi za bivališče članov ekspedicije. Celo kuhinjo in postelje imajo v notranjosti.

Znanstveniki beležijo geografska, geološka in glaciološka opažanja. Izmeriti je treba višino gorskih verig, ugotoviti, v kakšni globini pod ledom se nahajajo trda tla; kakšna je njih sestavina. Dognali so že, da se skrivajo pod ledenim oklepom obširne premogovne plasti in celo velikanska petrolejska polja. S posebnimi stroji na visoko temperaturo vrtajo led. Na tisoče različnih opazovanj morajo izvršiti, da ugotovijo vse razmere na južni celini. S svojim skritim bogastvom bo nekoč rešila človeštvo pogube. Lahko bo pa tudi pripomogla do vesoljnega potopa, če se bodo začeli tajati ogromni ledeni skladi, ki pokrivajo Antarktiko.

Zato so te nove odprave za obstoj človeškega rodu morda bolj važne kot pa seganje v kozmične višave.

Tržaškega

Prosek:

PROSNJA NA PREFEKTURO

Večje število prebivalcev s Proseka se je te dni obrnilo na tržaško prefekturo in na pokrajinsko upravo s prošnjo, naj proučita vprašanje, ki v določeni meri zadeva tudi tržaške meščane. Prosečani so opozorili oblastva na nevarnost, ki jo že dalj časa, predvsem pa zadnja leta predstavlja križišče sredi vasi, od koder se cepijo ceste proti Nabrežini, Opčinam in Repentabru.

To križišče se, kot znano, nahaja sredi hiš in je tako na tesnem, da je bodisi pešcu kot vozniku avtomobilov, tovarnjakov in avtobus dejansko nemogoče videti, kaj se samo nekaj metrov pred njima na cesti dogaja.

Ozka cesta in križišče sta posebno nevarna za otroke, ki obiskujejo vrtec, osnovno ter strokovno šolo. Hkrati pa hudo in stalno ovirata cestni promet, predvsem promet s tovornjaki in avtobusi, saj je na ozki cesti med hišami komaj dovolj prostora za eno vozilo.

Prosečani zato naprošajo oblastva, naj zadevo skrbno pretresejo in naj jo čimprej rešijo. Njena ureditev prav gotovo zahteva precej izdatkov, kajti bo treba vsaj delno porušiti kakšno poslopje. Vsakdo pa bo priznal, da sta življenje in zdravje prebivalcev mnogo važnejša kot milijoni.

Kot smo omenili, to vprašanje zanima tudi meščane, saj prav mimo tega križišča vodi ena glavnih cest iz mesta na tržaški Kras in je zato zlasti ob nedeljah in praznikih na tem mestu velik promet.

Iz Goriške

„Prgišče zemlje“ v Gorici

V nedeljo popoldne je Slovensko gledališče iz Trsta imelo dve predstavi nove igre »Prgišče zemlje«. Avtor je naš znani igralec Jožko Lukeš. Igra je pri obeh nastopih kar pritegnila vse poslušalce, kakor še morda nobena dosedaj. Lukeš, čeprav ni Tržičan po rodu, je tako spretno zagrabil tematiko sodobnega življenja v tržaški okolici, da je tudi preprost človek užival kot nekaj svojega in obenem umetniško dognanega. Problem odtujevanja domače zemlje, deloma po krivdi pohlepkih domačinov, deloma po krivdi tujih ljudi, je avtor prikazal s psihološko fineso. Obenem je nakazal še druge probleme, ki slovensko etnično skupino v zamejstvu hromijo; to je zlasti modrovanje zdravnika v zadnjem dejanju. Klic k ljubezni do rodne zemlje se vleče kot temeljna misel skozi vsa tri dejanja. Zato trdimo, da je igra aktualna ne samo pri nas, ampak tudi vsepovsod drugod.

Morebitni očitki, da igra ne obdeluje kakih sodobnih socialnih vprašanj, so kar jalovi in tendenčni. Pisatelj se je s »Prgiščem zemlje« oddolžil zemlji, kjer je trenutno njegov drugi dom; tako je tudi sam v razgovoru z nami pojasnil. In mi smo mu zato res hvaležni.

Igralci so v pisateljevi lastni režiji odlično prikazali like naših ljudi, zlasti stric in stari hlapec. Vdova je nekoliko spominjala na glavno junakinjo iz Gadjega gnezda, a je znala spretno stopnjevati razboljenost slovenske matere od dejanja do dejanja.

Morda bi smel pripomniti, da je scenarija nekam preveč stilizirana. Seveda gre to na račun naših premajhnih odrov. Vodstvu gledališča pa moramo priznati, da ima letos pri izbiranju programov bolj srečno roko in da si bo morda le pridobilo tudi v Gorici stalen kader gledališkega občinstva.

Štivan:

200 STANOVANJ ZA DELAVCE V PAPIRNICI?

Zivljenje v naši vasi ob Timavi se je precej spremenilo, odkar so v njeni neposredni bližini zgradili veliko tovarno papirja. Prvi del gradbenega načrta je že izveden, tako da tovarna zaposluje kakih 300 delavcev. V teku pa je še gradnja novih poslopij, ki se bo verjetno zaključila sredi prihodnjega leta. Tudi pri teh delih je zaposleno precejšnje število delovne sile. Vse to pa je vplivalo, da se je naše naselje že spremenilo v majhno industrijsko središče.

Te dni smo zvedeli, da ima tovarna v načrtu tudi gradnjo stanovanjskih poslopij za svoje delavce. Podjetje si bi nabavilo zemljišče, pristojni državni uradi pa bi nakazali sredstva za zidavo stanovanj. Zdi se, da nameravajo sezidati skupno 200 stanovanj, se pravi kar lepo naselje. To naj bi po željah vodstva tovarne nastalo ob cesti Štivan - Medja vas, in sicer severno od železniške proge Trst - Tržič. Gre torej za zemljišče, ki je last jusarjev iz Medje vasi. Če naša vest ustreza resnici, so prav medvejski jusarji prvi poklicani, da izrečejo svoje mnenje o tem načrtu.

Nabrežina:

V TOREK IZREDNA SEJA OBČ. SVETA

Občinski upravni odbor je za prihodnji teden sklical izredno sejo občinskega sveta, ki bo med drugim razpravljala in glasovala o odstopu dosedanjega župana g. Dušana Furlana. Če bo njegova ostavka sprejeta, bo svet na drugi seji izvolil novega župana.

Kot smo že poročali, je g. Furlan odstopil zaradi pomanjkljivega zdravja in zato ni mogel že več mesecev opravljati županskih poslov. Prva izredna seja občinskega sveta bo po vsej verjetnosti v torek, 7. t. m., ob 18. uri.

Šoli v Mavhinjah in Devinu še vedno enorazrednici

Starši šoloobveznih otrok iz Mavhinj morajo ugotoviti, da kljub posredovanju predstavnikov manjšine in Sindikata slovenske šole pri Ravnateljstvu za šolstvo in šolskem skrbništvu še vedno ni zadovoljivo rešeno vprašanje nastavitve učnih moči v mavhinjski osnovni šoli. Tu še zmeraj imamo enorazrednico s 16 otroki, kar gotovo škoduje rednemu poteku pouka.

Slišali smo, da šolska oblastva utemeljujejo svoj sklep, po katerem naši osnovni šoli pripada le ena učna moč, češ da je to v skladu z obstoječimi predpisi. Ti namreč baje določajo, da se sme na šoli ustanoviti nov razred le, če se izkaže, da vsaj dve leti obiskuje šolo večje število učencev. Kot preprosti ljudje se sicer na zakonodajo ranogo ne razumemo, vendar se nam zdi, da bi moral rok dveh let veljati tudi za ukinitev kakega razreda. Če se ne motimo, pa oblastva niso čakala dve leti, temveč so mavhinjsko osnovno šolo spremila v enorazrednico, kakor hitro so ugotovila, da je število vpisanih učencev nekoliko padlo.

Poleg tega se vsi še spominjamo, da sta

Bazovica:

NASTOP KOROSKIH PEVCEV

V soboto je v bazoviški dvorani nastopil pevski zbor Jacobus-Gallus iz Celovca. Domačemu občinstvu se je predstavil z vrsto pesmi slovenskih koroških skladateljev, kar je marsikoga veselo presenetilo, saj je to najboljši in najbolj zgovoren dokaz ne samo obstoja, temveč tudi življenjske sile slovenske manjšine v mejah Avstrije.

Veselo nas je presenetilo tudi dejstvo, da zbor sestavljajo le mladi fantje in dekleta, kar dokazuje, da se tudi mladi rod krepko drži svojega narodnega debela in da hoče takšen ostati v bodočnosti. Vse to je bil lep nauk tudi za nas in upamo, da bo koristil zlasti naši mladini.

Dirigentu, pevcem in pevкам ter govornikom smo iz srca hvaležni za lep večer, ki smo ga skupno prebili.

BODOČA STAVKA

Za dan 11. novembra so vsi tržaški sindikati državnih nameščencev sklenili stopiti v 24-urno stavko. Protestirali bodo proti zakonski odločbi, ki postavlja bivše nameščence Zavezniške vojaške uprave v privilegiran položaj. Kakor je znano, se ti nahajajo v posebnem staležu, ki jim zagotavlja večje materialne ugodnosti kot drugim državnim nameščencem in tudi pravico, da ne smejo biti premeščeni iz Trsta. Po mnenju sindikalnih predstavnikov škodijo te predprave drugim uslužbencem, kateri bodo morda premeščeni v notranjost države zaradi prevelikega števila državnega osebja v Trstu.

VELIKA SIRARNA NA KRASU

Pod tem naslovom poroča tiskovna agencija »Italija« z dne 26. oktobra, da namerava Ustanova za kmetijsko obnovo zgraditi na Krasu moderno sirarno. Ta bo zelo potrebna, ker namerava tržaška občina iz zdravstvenih vzrokov prepovedati prodajo mleka po hišah.

Računajo, da bo sirarna imela dnevno na razpolago kakih 70 stotov mleka in da bodo proizvajali predvsem maslo in sir.

Ali so ostale tržaške občinske uprave že razpravljale o tem vprašanju? Ali so bile vprašane za mnenje?

bila lani nastavljena na tukajšnji italijanski šoli dva učitelja za 10 učencev, v slovenski pa je bilo 12 otrok in le en učitelj.

Enako stanje tudi v Devinu

Tudi na osnovni šoli v sosednem Devinu je bilo letos vpisanih 16 otrok, a šolska oblastva so na osnovi že omenjenih predpisov nastavila le eno učno moč. Tudi tu je zadeva resna, ker je prvi razred v primeri z ostalimi razredi številen, tako da mora učitelj vsaj v začetku šolskega leta posvečati večjo pažnjo najmlajšim, ki se morajo novemu okolju in delu šole privaditi, kar v določeni meri gre seveda nujno na škodo drugim učencem.

Tako v Mavhinjah kot v Devinu pa sta učitelja nekoliko podaljšala pouk za višje razrede, da lahko samo z njimi delata.

Vsakomur je seveda jasno, da s tem vprašanje še ni zadovoljivo rešeno in zato starši ponovno prosijo šolska oblastva, naj upoštevajo njih upravičene želje in naj na obeh šolah čimprej nastavijo še po eno učno moč.

GORIŠKI OBČINSKI ODBOR

Na zadnji seji goriškega občinskega odbora so med drugim razpravljali o zadevi ponarejenega masla, ki že precej dni razburja goriške meščane. Župan Poterzio je odgovarjal na interpelacije. Zagotovil je, da so preiskave dognale nepristnost masla, ki pa ni pomešano z zdravju škodljivimi snovmi. Vsekakor bodo sleparji odgovarjali pred sodnijo za te grobe prekrške.

Kdor je kupoval zmaličeno maslo, se pa nikakor ne more ubraniti gnusnemu občutku, da je užival hrano, zabeljeno s konjsko mastjo namesto z zdravim mlečnim izdelkom. Sleparyem, ki so bogateli na račun želodcev revnih potrošnikov, bi moral tudi župan pritisniti na čelo globlji sramotni pečat. Kolikor vemo, imajo sedaj zgubo tudi prodajalci pristnega masla, ker se ljudje ne zanesejo več na blago in raje čakajo po vogalih, da kdo prinese maslo z onkraj meje.

Po tej razpravi je odbor prešel na druge točke dnevnega reda. Odobril je novo tlakovanje trga za cerkvijo v Štandrežu; stroške za velik hladilnik na pokritem trgu, zgradnjo novih hiš za občinske uslužbenke. Na koncu so odborniki razpravljali še o predlogih, ki bodo prišli na sejo občinskega sveta. Gre za novo tlakovanje ulic v središču mesta in za pogodbo o dobavi vode števerjanski občini.

PROSTA CONA

Ze dolgo časa so krožile po mestu govornice, da ni nekaj v redu pri upravljanju proste cone. Od več strani so leteli očitki na njeno upravo, ki je pod nadzorstvom Trgovinske in industrijske zbornice. Določeni desničarski krogi so zlasti napadali predsednika, veletrgovca Bigota. Očitali so mu, da je uprava proste cone uporabljala določene odstotke pri nakazalih blaga raznim trgovcem popolnoma svojevoljno. Podpirala da je Goriško telovadno zvezo in druge organizacije, ki nimajo z gospodarstvom nobene zveze. Prisiljene dajatve trgovcev da so se uporabljale za podpore po političnih in osebnih nagibih.

Predsednik Bigot je zato na petkovi seji Trgovinske zbornice odstopil. V svojem pojasnilu je dodal, da je bil prisiljen reči »dovolj« na taka obrekovanja. Dejal je, da je bilo vse delovanje uprave pri prosti coni pošteno in da se ne boji nobene preiskave.

Odbor Trgovinske zbornice je sprejel na znanje predsednikovo ostavko in je sklenil, da odbor sam ostane na svojem mestu.

NEPOSTEN URADNIK

Na glavni carinarnici v Gorici so prišli na sled velikim poneverbam. Ko je namreč šel v avgustu na dopust računovodja Petroni, ga je nadomestil neki drugi uradnik. Temu se je pa zazdelo, da računi ne gredo prav v redu. Zadevo je prijavil ravnatelju, ki je uvedel preiskavo. Tako je prišlo na dan, da je računovodja Petroni v štirih letih polagoma poneveril osem milijonov lir. Uradnik je spriču dokazov priznal, da si je prisvojil tolikšno vsoto. Nesrečneža so odpustili iz službe in bo prišel pred sodišče.

PEVMA

Zvedeli smo, da se je v soboto zvečer hudo ponesrečil sovaščan Aleksander Lavrenčič, uradnik na naši pošti. Z najetimi

avtom se je peljal s prijateljem in še dvema spremljevalkama skozi Krmin. Pri nevarnem podvozu, kjer se ozka pot osukne v ostrem ovinku na glavno cesto, je voznik zadel ob obcestni kamen. Avto se je prekucnil in skoro popolnoma razbil. Iz ruševin so potegnili vse štiri ranjene. Najteže je ranjena 19-letna Silvana Velušček, ki si je zlomila obe nogi. Lavrenčič je pa ranjen na lobanji in ima hude poškodbe po vsem telesu. Krivda za hudo nesrečo je treba pripisati prehitri vožnji in pa ostremu ovinku.

BOLNIŠKA SOLA

V nedeljo dopoldne so v Gorici položili temeljni kamen za novo bolniško šolo. Velika zgradba bo stala na zemljišču poleg nove splošne bolnišnice na Šempetrski cesti. V poslopju bo imela svoje prostore šola za bolniške strežnice in za zdravstvene asistentke; poleg šole bo tudi zavod za gojenke. Načrt za zgradbo, ki bo stala približno 175 milijonov lir, je izdelal arhitekt Baresi. Dela pa je prevzelo podjetje Romani iz Tržiča.

TRŽIČ

V nedeljo dopoldne so v tržiških ladjedelnih splavili novo tovorno ladjo velikanko »Ursa maior«. Ogrodje ogromnega parnika 35.000 ton, ki bo plul pod italijansko zastavo, so zgradili v rekordnem času devetdesetih dni.

Brž po splavitvi so vpričo odličnih gostov postavili na gredelj dva jeklena bloka za dno nove potniške ladje. Ta bo imela 33.000 ton prostornine in bo ena najmodernejših, kar jih je še kdaj rezalo valove. Pripadala bo k britanskemu brodovju »Hone Lines« in bo vezala Evropo s Kanado. Kako velika in kako opremljena bo nova turbinska ladja, pokaže že število 600 mož posadke in postrežnega osebja.

Novo ladje dokazujejo, da so tudi tržiške ladjedelnice v stanju tekmovati z drugimi evropskimi.

SMRTNA NESREČA

Prehitra in nepredvidna vožnja je v ponedeljek zvečer zopet terjala smrtno žrtev. Na goriškem Korzu je stopila na avtobus 73-letna Leopolda Rojc, stanujoča na Svetogorski cesti št. 133. Blizu doma je stopila iz voza in prečkala cesto. V tem hipu je naglo pridiral avto, ki je ženico podrl na tla in jo je zelo pomečkal. Prepeljali so jo brž v bolnišnico, a je v nezavesti že čez dve uri izdihnila. Policija ugotavlja krivdo. Krivda je brez dvoma tudi na voznikovi strani, saj bi menda morali tudi avti mimo avtobusnih postaj bolj počasi voziti in v slučaju potrebe tudi ustaviti. Takih brezobzirnih primerov imamo že kar preveč.

ZIVILSKE NAKAZNICE

Novo živilske nakaznice, tako sporoča Trgovinska zbornica, se bodo razdelile do 10. novembra.

Upravičenci, ki bi jih do tega dne še ne prejeli, naj se po 15. novembru zglasijo na Trgovinski zbornici, urad za prosto cono.

DAN VARČEVANJA

Zadnji dan oktobra se navadno obhaja dan varčevanja. Po šolah so izročali prid-

Iz Goriške

nim dijakom hranilne knjižice, da se navedijo varčevanja. V spomin na ta dan se je Kmečka banka v Gorici spomnila z darovi tudi naših študentov v srednjih šolah. Za vsak razred višjih slovenskih šol v Gorici je določila po en velik italijanski slovar, ki ga je sestavil prof. Palazzi. Slovar, ki stane po 4500 lir, je dobil po en dijak v razredu, ki je marljiv in tudi potreben. Dar ne predstavlja samo ekonomsko, pač pa tudi moralno-kulturno vrednost. Za druge dijake je ista banka poslala potrebne šolske zvezke. Ravnateljstvo in obdarovani dijaki se zahvaljujejo Kmečki banki, ki je na tak način poudarila praznik varčevanja.

Banka je obdarovala z zvezki in šolskimi potrebščinami tudi nižje srednje in osnovne šole.

ZIMSKI URNIK

Združenje trgovcev goriške pokrajine je objavilo nov, zimski urnik za javne lokale, ki bo v veljavi od 1. novembra do 14. maja. Opirali se bodo zjutraj vsi ob šestih uri. Zapirale pa se bodo kavarne, restavracije in gostilne opolnoči. Krčme in točilnice vina ob enajstih; vinotoči z lastnim pridelkom pa ob devetih uri.

SMRT

Prejšnji teden je v Gorici umrla vdova Kristina Cej. Bilo ji je 72 let. Po rodu je bila iz Solkana in sestra pokojnega dr. Jožeta Biteznika. Pred vojno je družina imela kmetijo v Žabnem kraju; po vojni se je pa preselila v Gorico. Pokojnica je v življenju prestala marsikatero bridko uro, zlasti ob sinovi izgubi. Vendar je vse junaško prestajala. Bog ji bodi povračnik, družini in vsem sorodnikom izrekamo naše sožalje!

Kanalška dolina

UKVE

Svoje dni so naši možaki še po slovensko modrovali, naši fantje so ob nedeljah peli lepe slovenske pesmi. V cerkvi je pri službi božji vedno donela s kora slovenska pesem. Pa kako se je vse to danes spremenilo. Stare naše korenine so pomrle; fantje, ki so nekoč zapeli kot citre, so se poženihi ali odšli drugam. Ni več tistih starih Ukev, ki so se bile tako priljubile še pred nedavnimi leti vsem letoviščarjem iz naših krajev. Pesmi ni več slišati. V cerkvi je še ostala, a tudi tu je počasi odmirala. Prav tako je bilo tudi z našo besedo v javnih lokalih in tudi v cerkvi. Krivda pade delno tudi na vaščane same, zlasti na mladi svet, ki pozablja, kakšne krvi so bili njih očetje in matere.

Bojimo se, da bo zanaprej še slabše. In to tudi v cerkvi! Dosedanji župnik je namreč odpotoval v Nemčijo za izseljeniškega duhovnika. Na njegovo mesto je pa prišel kot pomožni kaplan duhoven iz Beneške Slovenije. Po rodu je Slovenec, toda kakor se sliši, tudi ta gospod rad na to pozablja. Bog daj, da bi se motili in da bi ne nastalo v cerkvi kaj takega, kar bi škodovalo slovenskim vernikom.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Nobelova nagrada za Iva Andrića

Na splošno presenečenje je podelila Švedska akademija 26. oktobra letošnja Nobelovo nagrado za književnost znanemu srbskemu pisatelju Ivu Andriću. To je prvi Jugoslovian, ki je dobil kakršno koli Nobelovo nagrado, zato je vzbudilo to odlikovanje v Jugoslaviji tem večje veselje.

Ivo Andrić, ki je star 69 let, je sicer po rojstvu hrvaški Bosanec in iz katoliške družine, vendar se prišteva k srbskemu kulturnemu krogu in tako ga imajo za srbskega pisatelja. V stari Jugoslaviji je bil diplomat in nazadnje veleposlanik v Berlinu. Med vojno je živel čisto sam zase, ne da bi se udeleževal kakega političnega dela. Posvetil se je samo pisanju. Prav med vojno je napisal romane, ki jih je objavil po vojni in ki so mu prinesli uspeh in zdaj tudi slavo ter 30 milijonov lir Nobelove nagrade. Njegovi glavni romanji so »Most na Drini«, »Travniška kronika« in »Gospodična«. Napisal pa je tudi precej novel. Skoro v vseh delih opisuje preteklo dogajanje v Bosni, zlasti trpljenje tamkajšnjih ljudi pod Turki. Njegovo pripovedovanje je polno epične moči.

Kljub temu je le vzbudilo precej začudenja, da je dobil Nobelovo nagrado ravno on, ker je sorazmerno malo napisal glede na svojo starost in ker je izrazito konservativen pisatelj. Piše namreč v slogu pisateljev 19. stoletja. Poleg njega so se namreč potegovali za letošnja Nobelovo nagrado taki slavni in plodoviti pisatelji, kot so Alberto Moravia, Gra-

ham Greene in drugi. Gotovo je hotela švedska Akademija po njem nagraditi vso literaturo jugoslovanskih narodov in opozoriti svet tudi na to literarno-geografsko področje, ki je ostalo doslej v svetovni literaturi precej neraziskano in zanemarjeno. In s tem je napravila jugoslovanskim literaturam v ravnici veliko uslugo.

—0—

Prva knjižnica

V toskanskem mestu Prato so 1. novembra obhajali 100-letnico, odkar se je ustanovila prva italijanska ljudska knjižnica. Prva italijanska ljudska kulturna ustanova se je razvila iz dokaj skromnih začetkov. Zamislil jo je vsučiliščnik Antonio Bruno leta 1861. S sedmimi tovariši se je zmenil, da bodo nabirali knjige pri založnikih in pisateljih. Najprej so krožile samo v družbi sedmerih. Kmalu so jih pa začeli posojevati tudi drugim ljudem, zlasti revnejšim, ki si sami niso mogli nabaviti knjig. Ustanovo so začeli podpirati in se je razširila po vsem mestu in okolici.

Ob tem dejstvu moramo tudi mi pomisliti, koliko potujočih knjižnic smo imeli na Goriškem in Tržaškem že pred prvo svetovno vojno, zlasti pa med leti 1920 do 1927, ko je živahno delovala Prosvetna zveza. In danes?

Letos je poteklo 50 let od smrti velikega skladatelja Gustava Mahlerja, medtem ko so se lani zlasti v njegovi duhovni domovini Avstriji spominjali stoletnice njegovega rojstva.

Gustav Mahler se je rodil 7. julija 1860 v vasi Kalischt, ki leži na meji med Češko in Moravsko. Kmalu po rojstvu malega Gustava pa se je preselil njegov podjetni oče v bližnje mestece Iglau ali Iglavo. Glasbena nadarjenost se je pri Gustavu razvila že prav zgodaj in ko je bil star petnajst let, ga je odpeljal oče na Dunaj ter ga vpisal na konservatorij. Studiral je klavir, harmonijo in kompozicijo. Na dunajskem konservatoriju je tudi diplomiral, toda upanje, da bi dobil razpisano nagrado za kompozicijo, ki bi mu bila pomagala naprej, se mu ni izpolnilo. Za nagrado se je potegoval z nalašč v ta namen zloženo skladbo »Klagendes Lied« (Tožča pesem). Ker ni imel sredstev, da bi nadaljeval in poglobil svoj glasbeni študij, se je odločil, da si bo služil kruh kot dirigent. Kot tak je delal nekaj let pri raznih manjših nemških gledališčih v provinci, na primer v Bad Hallu, Ljubljani in Olomucu. Pri tem pa se je moral ponižati do mnogih kompromisov, kar mu spričo njegove trmaste umetniške narave ni bilo lahko. Ker kot dirigent ni dovolj zaslužil, si je poamagal še s tem, da je dal lekcije iz glasbe.

KOT DIRIGENT JE USTVARJAL IZREDNE OPERNE PREDSTAVE

Prvo stalno službo, ki je bila tudi dostojno plačana, je dobil leta 1883 pri opernem gledališču v Kasslu. Tam se je izkazal kot izvrsten dirigent, tako da so se začeli tudi drugje zanimati zanj. Čez dve leti se je podal za eno sezono v Prago in od tam v Leipzig. V Leipzigu se je seznanil z vnukom skladatelja Carla Marie von Weberja in ta ga je naprosil, da bi po Weberjevih zapiskih in osnutkih dokončal opero »Trije Pintosi«, ki je Weber ni mogel več končati. To je Mahler tudi napravil. Pri Operi v Leipzigu pa so postale razmere zanj vedno težje, zato se je leta 1888 odpovedal svoji službi. Prišel je v hudo stisko, tembolj ker je povrh še zbolel. Toda njegov sloves se je bil že razširil po Evropi in tako je dobil iz Budimpešte povabilo, da bi prevzel vodstvo tamkajšnje malo prej ustanovljene kraljeve Opere. Mahler je ponudbo sprejel in s svojim vztrajnim delom kmalu povedel tamkajšnji operni ansambel do velikih uspehov.

Na Brahmsa je napravila uprizoritev opere »Don Juan« tako močan vtis, da je izjavil, da naj gre v Budimpešto, kdor hoče slišati pravo izvedbo »Don Juana«. Ko pa so iz političnih razlogov spremenili upravo budimpeštanske Opere, je tudi Gustav Mahler zahteval, da ga odvežejo njegove pogodbe. Ko

je to dosegel, je šel za prvega dirigenta k Operi v Hamburg. To je bilo leta 1891. V Hamburgu je ostal pet let. Na razpolago je imel odlične orkester in prvostrne pevce. Ko je zbolel že priletni slavni dirigent Bülow, je naprosil Mahlerja, da je prevzel tudi vodstvo njegovih simfoničnih koncertov. Leta 1896, malo prej, kot je zapustil Hamburg, je Mahler prestopil iz judovske v katoliško vero. Leta 1897 je postal namestnik direktorja, štiri mesece nato pa tudi še direktor Dunajske dvorne Opere. Zdaj je bil na cilju, po katerem je dolgo stremel. Želel je interpretirati velike glasbene umetnine.

Z neutrudnim delom, v katerega je vpregel tudi svoje sodelavce, je ustvaril tako popolne operne predstave, da so vzbujale občudovanje najbolj zahtevnih kritikov in jih po mnenju strokovnjakov ni pozneje nihče več ustvaril. Opero je povzdignil iz plemenite zabave v najvišje umetniško razodetje. Imel je srečo, da je našel tudi genialnega scenografa, ki je znal ustreči njegovim zamislom. To je bil Alfred Roller. Tudi pevski ansambel so sestavljali odlični pevci. Vsi so zvesto držali z njim. Toda zaradi svoje doslednosti in nepopustljivosti v boju proti vsemu povprečnemu in proti vsemu kompromisarstvu v umetnosti si je tudi tu Mahler kmalu nakopal sovraštvo povprečnežev. Začeli so intrigirati proti njemu, dokler se ni naveličal njihovega spletkarjenja in se odpovedal svojemu mestu pri Dunajski dvorni Operi. Leta 1907 se je poslovil od nje, potem ko jo je deset let vodil. Tam je tudi doživel svoje največje uspehe kot dirigent.

UDARCE USODE

Leto 1907 je bilo sploh težko in usodno zanj. Julija tistega leta je umrla njegova starejša hčerka, stara komaj pet let. Istočasno pa je tudi on hudo zbolel na srcu. Medtem ko je bil prej navajen delati dolge izlete peš v svobodni naravi, se je moral odslej zelo varovati in se vzdržati vsakega večjega napora. Tista leta je preživljal svoje poletne počitnice v Majerniku (Maiernigg) ob Vrbskem jezeru, kjer si je bil kupil kos zemlje in si postavil hišico. Tam je med počitnicami tudi zlagal svoje pesmi in simfonije. Med letom je bil tako zaposlen kot dirigent, da ni prišel do lastnega ustvarjanja. Za to je izkoristil počitnice. Skoro vse njegove pomembnejše skladbe so nastale v poletnih mesecih v letovišču. Počitnice je preživljal do smrti svojih staršev v letu 1889 v Iglavi, pozneje pa v Steinbachu am Attersee na Salzburškem, dokler ni odkril Maiernigga ob

Koncert koroških pesmi

V nedeljo, 29. oktobra, se je v Avditoriju predstavil tržaškemu občinstvu pevski zbor Jacobus Petelin Gallus, osrednji slovenski koroški zbor s sedežem v Celovcu. Zbor je sestavljen iz samih mladih pevcev, idealnih in navdušenih, saj prihajajo, kakor je poudaril predstavnik zbora, iz bližnjih in daljnih krajev dvakrat tedensko na vaje. Zbor se sestaja in vadi že štiri leta, v javnosti pa je začel nastopati pred dvema letoma. V inozemstvu je prvič nastopil prav tu pri nas v Trstu. Zato je povsem razumljivo, da so njegov nastop spremljale majhne hibe, ki po nekaj nastopih odpadejo. Gre predvsem za nesmotrno razdelitev pesmi in vključitev v koncertni spored pesmi, ki so neprimerne za glasovno kakovost in zmogljivost zbora ali takih, ki zaradi šibke zgradbe ali pomanjkanja pravega navdihla ničesar ne koristijo učinkovitosti koncertnega nastopa. Nekoliko nejasen in nepopoln, čeprav duhovit, je bil tudi vezalčev prikaz besedila, glasbe in avtorjev izvajanih pesmi. Kljub temu je mešani pevski zbor J. P. Gallus odpel vse točke sporeda ubrano, sveže, čisto, z lepo dikcijo in dobro interpretacijo. Izvajanje pevskega sporeda je bilo vedno boljše; vedno toplejši pa je bil odziv občinstva, ki je napolnilo dvorano in galerijo. Navdušenje je nastalo zlasti v zadnjem delu koncerta, ko so nam Korošci podali nekaj svojih ljudskih pesmi, ki so po svoji čustveni toplini in ganljivosti biser v slovenski ljudski pesmarici. Zbor je spretno ter z ostrim poslušom za lepote vokalne glasbe vodil dr. France Cigan, profesor na celovski slovenski gimnaziji.

Koncert je organizirala Slovenska prosveta iz Trsta. Z.

1 Gustav Mahler - glasbeni vizionar

Vrbskem jezeru. Tja je v poletnih mesecih najrajši zahajal s svojo ženo Almo in obema hčerkicama. V Majerniku je zložil v letih od 1901 do 1906 svojo peto, šesto, sedmo in osmo simfonijo.

Po letu 1907 je večkrat potoval v Ameriko, kjer je dirigiral simfonične orkestre. Oktobra istega leta je zadnjič dirigiral v Dunajski dvorni Operi, narkar je sprejel ponudbo za diriganje v Metropolitan Operi v New Yorku. Ker je hotel čimprej toliko zaslužiti, da bi lahko nato v miru in brez skrbi ustvarjal, je ponudbo z veseljem sprejel, kar pa je bilo seveda povezano s hudimi napori, ki so naglo slabšali njegovo zdravstveno stanje. Usojeno mu je bilo le še malo let življenja. V tistih letih je doživel velike uspehe zlasti kot dirigent Filharmoničnega orkestra v New Yorku, medtem ko je poletne počitnice preživljal v Toblacu v avstrijskih Alpah, v upanju, da bo čisti gorski zrak koristil njegovemu zdravju. Tam je zložil svojo znamenito »Pesem o zemlji«, deveto simfonijo in osnutke za deseto simfonijo. Leta 1910 je doživela njegova osma simfonija pri krstni izvedbi v Münchenu triumfalen uspeh. Kmalu nato se je Mahler še enkrat podal v Ameriko dirigirat, a že po nekaj mesecih se je njegovo stanje tako poslabšalo, potem ko je prebolel angino, da so ga ameriški zdravniki nujno napotili v Pariz, v upanju, da ga bodo tam s posebno metodo zdravljenja še lahko rešili. Toda vse zdravljenje je bilo zaman in tako so ga prepeljali na njegovo željo na Dunaj, kjer je 18. maja 1911 umrl.

Naj kar tukaj omenim, da je bil njegov življenjepis, ki ga je napisala njegova vdova, lani najbolj kupovana knjiga v Zahodni Nemčiji.

(Dalje)

»STUDI GORIZIANI«

Prejšnji teden je izšel 29. snopič goriške zgodovinsko-literarne revije »Studi Goriziani«. Pod uredništvom dr. Manzinja, ravnatelja državne knjižnice, si je ta obzornik pridobil že kar dober sloves.

V pričujočem zvezku beremo dve jezikoslovni razpravi. Prva razprava o Ascolijevih pogledih na izvor furlanščine. Druga se pa tiče preromanskih narečij v naših krajih. Tržaški profesor zgodovine Cervani piše o goriških razpravah, ki obravnavajo dobo okoli leta 1848. O slikarjih in o umetnosti na Goriškem razpravlja Robert Joos. Izbor furlanskih poezij pesnika Fasiola podaja skrbni raziskovalec furlanske kulture Spessot.

GOSPODARSTVO

Zaključila se je konferenca o kmetijstvu

Pred letom dni, in sicer 10. oktobra 1960. je predsednik vlade Fanfani dal pobudo za sklicanje splošne kmetijske konference. Ta bi morala nakazati cilje, poti in sredstva, da se kmetijska proizvodnja in kmečki življelji rešita stalnih kriz, da se tako zagamčijo kmečkemu stanu enaki dohodki, kot jih imajo ljudje, ki so zaposleni v industriji, in da se tako prepreči beg z dežele, ki je danes že marsikje zapuščena, kar velja zlasti za gorske predele v državi. Konec letošnje pomladi so na konferenci le razpravljali, poleti pa so posebne komisije sestavile zaključke, ki so bili odobreni v začetku jeseni.

Je konferenca uspela ali je bila polomija?

Namen konference je bil, nakazati cilje, poti in sredstva, vlada pa bi potem morala sprejeti ukrepe, ki bi uresničili zaključke konference. Zaključki pa niso bili soglasni, marveč so se med razpravljanjem pojavila različna gledanja tudi na bistvena vprašanja, kar je naravno, če upoštevamo, da so bili na konferenco poklicani pripadniki vseh političnih strank in struj.

Zato ni mogoče trditi, da je konferenca uspela. A tudi polomija ni bila, ker se je le izcimilo nekaj splošno koristnih zaključkov. Ne moremo tu navajati vseh, a v bistvu jih lahko takole združimo:

1. Potrebno je težiti za novim gospodarskim in socialnim uravnoteženjem. Kmetijski obrati naj bodo: a) družinski in tako veliki, da je dovolj pridelkov za lastne potrebe in da še vedno ostane nekaj pridel-

kov za prodajo na trgu, ali pa b) veliki, za katere je potrebna plačana delovna sila. Tu pa tam bo potrebno postaviti kakšne industrijske obrate, sredi kmečke pokrajine, v katerih bo zaposlena kmečka delovna sila, kadar ne bo pravega kmetijskega dela.

Odpraviti je potrebno ovire, ki onemogočajo obnovo kmetijskih obratov. Tu je mišljeno predvsem dedno pravo, po katerem se nepremičnine delijo na dediče in se s tem drobijo v tako majhne parcele, da izgubijo vsako kmetijsko vrednost. Poleg tega je potrebno zakonodajo — posebno finančno — tako preurediti, da se bo posestvo lahko zaokrožilo z najmanjšimi stroški (arondacija) ali da se bodo mnoge drobne parcele lahko združile v večje (k-masacija).

3. Organizirati je treba primerne osrednje in pokrajinske urade, ki bodo svetovali, usmerjali in vodili kmetijski razvoj. Prevladalo je sicer načelo, po katerem je vsa kmetijska proizvodnja sad zasebne pobude, a v zgornji smernici je razvidno nekakšno planiranje, načrtovanje proizvodnje, kar bodo skušali doseči z dodeljevanjem prispevkov iz državnih skladov.

4. Z izrednimi sredstvi je treba premagati sedanjo krizo, predvsem v revnih pokrajinah.

Zaključki kmetijske konference so le navetli vladi, ki jih bo skušala uresničiti po svoji uvidevnosti in tudi finančni zmogljivosti. Računajo namreč, da bi potrebovali

letno po 350 milijard lir ali 2% vsega narodnega dohodka, če bi hoteli postopno uresničevati vse predloge.

—0—

Izvoz agrumov iz Italije nazaduje

Z besedo agrumi razumemo predvsem limone, mandarine in pomaranče. Razvoj za nanje trgovine s temi pridelki povzroča skrb izvoznikom in pridelovalcem, ker vedno bolj pritiska konkurenca.

Leta 1957 je Italija izvozila za 42 milijard lir agrumov, lansko leto pa komaj za 35 milijard, kar pomeni znatno nazadovanje. Mandarinov in pomaranč je Italija izvozila lansko leto 3.900.000 stotov ali komaj eno četrtno toliko kot Španija, polovico toliko kot Maroko in komaj trikrat toliko kot otok Ciper.

Za bodočnost ima Italija prav slabe perspektive, ki pa so ugodne predvsem za Izrael, Maroko in Alžirijo. V teh državah je gojenje agrumov še zelo mlado, sadijo pa samo take sorte, po katerih potrošniki povprašujejo. V teh deželah uporabljajo tudi najnovejšo agrarno tehniko. Poleg tega imajo poceni delovno silo. Popolnoma drugi pogoji so v Italiji: preosnova starih nasadov v moderne zahteva mnogo let dela in ogromne stroške, ker agrarna tehnika še ni na višku in je delovna sila sorazmerno draga.

Zato je zaskrbljenost za italijanske agrume upravičena. Na evropske trge prihajajo ogromne količine iz vseh delov sveta. Čeprav je potrošnja večja in čeprav v zapadnih državah skoraj ni carine na agrume, izvoz iz Italije nazaduje.

Napake in bolezni letošnjih vin

Grozdje je bilo zdravo, vreme ob trgatvi lepo, vino je močno vrelo, ker je bilo tedaj toplo. Zakaj pa letošnja vina niso kljub temu takšna, kakršna bi morala biti? Tako se sprašujejo mnogi vinogradniki.

Grozdje je bilo le navidezno zdravo, ker je bilo obdano z veliko množico najrazličnejših kvarnih glivic. Te so pozneje povzročile, da mošt ni pravilno povrel, da je vino ostalo sladko, da je nato postalo vlačljivo, da je porjavelo in tudi postalo kislo. Vse to pa je nastalo zato, ker mošt ni bil zžveplan. Vinogradniki se očitno niso ravnali po našem navodilu, da je treba tudi letos zveplati mošte.

Od vseh dovoljenih sredstev samo žveplo odločno poseže v življenje bakterij, ki jih povečini uniči. Žveplo najmanj škoduje kvasnici »saccharomyces ellipsoideus«, ki je najbolj zaželen med vsemi žlahtnimi kvasnicami. Ta kvasnica še prenaša žveplo, ko so ostale bakterije že večinoma pomrle. Prenaša tudi visoko stopinjo alkohola, saj deluje tudi v vinih, ki imajo že 13% alkohola, medtem ko mnoge prenehajo delovati že pri 3% alkohola, druge pri 6, 7, pri 10% ali drugačni stopinji alkohola. V vsakem moštu je na stotine najrazličnejših sort kvasnic in pri vsaki, še tako nizki količini alkohola, kakšna sorta umre. Vrh tega omenjena kvasnica proizvaja pri razkranjanju sladkorja prav malo očetne kisline, kar je pri nas zelo važno, saj uniči cik ali kis precejšen odstotek vinskega pridelka.

Letošnja trgatve se je izvršila ob lepem vremenu in med kipenjem je bilo toplo, tako da je vino močno vrelo... Za trgatve je bilo letošnje vreme celo prelepo in toplota previsoka. Kdor je zjutraj trgal samo do določene ure, dokler se grozdje ni ugrelo, ali pozno popoldne, ko se je grozdje že nekoliko ohladilo, ta ni imel v kleti pri vrenju posebnih sitnosti, ker se toplota kipečega mošta ni preveč dvignila. Kdor pa ni pazil, je imel v sodih kipečega mošta tudi nad 30° C toplote in je pri njem nastopilo manitno kipenje, ki je zavrlo pravilno kipenje, tako da je marsikatero vino ostalo sladko, a hkrati tudi grenkljato, v mnogih vinih pa se je razvila očetna kislina, ki se še naprej razvija in množi.

In kaj sedaj? Kdor ni moštov zadostno zveplal, komur je vino porjavelo, čeprav komaj 3. dan, kdor ima vlačljivo vino in namerava v kratkem pretakati, naj doda na vsak hl vina po 2 kocki enososine; kocki naj zdrobi v prah, raztopi v nekaj litrih vina in zlije v sod, ne da bi mešal. Vino naj potem pusti pri miru vsaj 2 tedna; tedaj naj vino zopet dobro preizkuša, ali je napaka ostala ali ne. Če vino kisne, naj raztopi v vsakem hl po 3 kocke enososine in naj vino čimprej porabi, ker cikastih ali kislih vin ni mogoče ohraniti.

Kako je treba ravnati z vini, ki so ostala sladka in so istočasno grenkljata, bomo pisali prihodnjik.

Največja podjetja na svetu v letu 1960

Podjetje in država	Iznos prodaj v \$	Dobiček v \$	Štev. uslužb.
ZDA			
1. General Motors	12.736.000	959.042	595.151
2. Standard Oil (N.J.)	8.034.736	688.573	140.000
3. Ford Motor	5.237.889	427.886	160.181
4. General Electric	4.197.535	200.072	250.621
5. U. S. Steel	3.698.495	304.171	225.081
6. Socony Mobil Oil	3.178.064	182.610	69.100
7. Chrysler	3.007.049	32.154	105.410
8. Texaco	2.980.309	391.752	56.658
9. Gulf Oil	2.720.811	330.311	47.400
10. Western Electric	2.640.358	124.490	140.238
EVROPA			
1. Royal Dutch-Shell	5.481.316	496.958	250.000
2. Unilever (V. Br./Niz.)	3.883.510	149.470	293.351
3. British Petroleum	1.811.491	173.779	100.000
4. ICI (Vel. Brit.)	1.563.598	781.543	113.699
5. Nestlé (Švica)	1.518.692	19.750	68.737
6. Philips (Niz.)	1.253.158	104.433	211.000
7. Volkswagenwerk	1.096.904	71.428	75.528
8. Fr. Krupp (Nemč.)	982.381	—	110.738
9. British Motor	968.800	37.361	96.000
10. Siemens (Nemč.)	967.381	32.476	209.000
OSTALI SVET			
1. Hitachi (Japonska)	783.246	29.446	100.607
2. Yawata Iron&Steel (J.)	682.990	25.341	49.973
3. Tokyo Shibaura Electric	612.222	27.280	85.000
4. Canada Packers (Kan.)	575.892	5.357	13.000
5. Ford Motor (Kan.)	543.707	20.599	21.411
ITALIJA			
1. FIAT (13. v Evropi)	872.000	37.826	92.891
2. Montecatini	523.097	24.911	67.000
3. Pirelli	509.941	17.438	54.632
4. Snia Viscosa	272.000	18.880	37.000

R. Ne cvetejo več zame...

9

»Saj niti ne smem zahtevati, da bi mi povedali. Za vas sem skoraj še tujec. Le malce se mi je menda posrečilo, da sem vam odprl oči za lepoto pokrajine in morda — življenja.«

Neva je prikimala. Čutila pa je, da še ni imela človeka, da bi mu odkrila vso svojo bol, ki jo teži v srcu kot skale tam na vrhovih.

Žitko je spet našel besedo. Toplo je rekel: »Da, gospodična, jaz vas razumem in si lahko predstavljam, kako vam bo pri srcu ob povratku domov, kjer boste srečali mačeho. Morda pa vendar ne bo tako hudo, kot si predstavljate.«

Neva je na široko razprla oči. Brezbrižnost je odsevala iz njih.

»Mačeho? Ah da, vi mislite, da me to vznemirja?«

»Seveda, mar ne?«

Dekle je odkimalo. Grenko se je nasmehnila: »To mi je v resnici popolnoma vseeno. Pravzaprav še bolje bo, ker se ne bo oče venomer brigal samo zame.«

»Torej, kaj pa je,« se je začudil mladenič. Kaže, da je hči bogatega očeta, je preudarjal; tudi če ni imela lepe mladosti, godi se ji pa le dosti bolje kot marsikateremu dekletu v njeni starosti.

Neva je sključila kolena in naslonila glavo, da so se lasje kot cvetovi vsipali čez noge.

Žitko je s čudom opazil, kako se tresejo njena ramena. Vse telo se ji zvija, kot da bi hotela otresti težko breme s sebe. Sedaj je šele razumel, da teži deklico nekaj več kot strah pred neprijazno mačeho.

Pred njim se zvija mlado dekle, ki je pri kraju s svojimi duševnimi očmi in steguje roke po najmanjši pomoči.

Svojo toplo desnico je položil na njena ramena. Nič ni več vprašal ali silil vanjo, hotel je le pokazati, da sočustvuje z njo. Pod pritiskom blagohotne roke se je Neva v resnici pomirila. Zleknila se je v travo,

položila roke pod glavo in se zazrla v sinje nebo. Beli oblaki so jadrili po njem prav kakor doma. Visoko pod njimi je krožil sokol v neskončni samoti. Mladenič in deklica sta ga spremljala z očmi in molčala. Obe ma je dobro delo, da sta čutila molk okrog sebe.

Tišino je nenadoma pretrgal Nevin glas, ki je nekam trdo zvenel:

»Oče me bo pustil preko zime tukaj. Ko bom prišla domov, me bo prisilil k možitvi.«

Hipoma je Žitko vstal. »Omožiti,« je vzkliknil. »Saj vendar ni mogoče nikogar prisiliti, če sam noče.«

»O, pač,« njen glas se je pomiril, »pač, moj oče že zmore kaj takega.«

»Sploh ne smete na to misliti. Oče vas ima gotovo rad, saj ste njegov otrok. Proti vaši volji vas gotovo ne bo silil.«

»Če bi poznali mojega očeta, bi gotovo ne govorili tako. Tako čudno me gledate; toda razumem vas, da ne morete kaj takega pojmovati v današnjih časih.«

Neva je ležala v travi. Zdelo se ji je, da jo ta gorska samota odrešuje. Čutila se je sproščeno. Morda je tudi zato govorila tako prosto s tem človekom, ki ji je vendar tujec. Morda pa jo sili njegov dobri značaj, da mu odkriva svojo bolesto.

»Poprej ste rekli, gospod Obič, da ne morete razumeti, kako da mi ni moj rojstni kraj zbudil ljubezni do sebe. Vi niste človek kot jaz. V meni vzbujata ravnina in barje neki strah. Ko mi je umirala mati, tako so mi pripovedovali, je vpila od strahu, ker je v vseh kotih sobe videla strahove. Jaz sem strah podedovala. Kadar sem se kot otrok česa bala, so me topli. Oče me drugače ni kaznoval. Samo če sem pokazala strahopetnost. Samo en strah mi je dovolil; pred močvirjem.«

»Pred močvirjem?« Živko je kar izbulil oči.

»Da! Močvirje je neznansko vplivalo na

mater. Vsaj tako mi je oče pravil in me ni pustil tja. Sicer pa mu ni bilo treba, ker sem se sama preveč bala, posebno ko se je sivkast mrak spustil do tal in so se vžigale nad motnimi mlakami čudne lučice. Strah me je rodnega kraja in vendar bom še bolj privezana nanj.«

»Preveč strahov vas muči,« je rekel Živko potihem. Osobodite se jih in skušajte zaživeti kot mlad človek veselo in brezskrbno!«

(Dalje)

Ob vseh svetih in na vseh vernih duš dan

(Nadaljevanje s 3. strani)

»prešče« ali pri nas »vahtič« v obliki hlebčkov. Na Goriškem so iz te navade nastale »fave«, sladki mali hlebčki, ki jih še sedaj prodajajo po slaščičarnah.

Ljudsko čustvovanje je dobilo ob teh dveh praznikih tudi izraz v pesmi in podobni. Znane so mrtvaške igre in procesije iz srednjega veka. Pesmi z motivom, kako pride rajnik po svoje dekle, se najdejo pri vseh narodih.

V slikarstvu so pa že od 15. stoletja dalje upodabljali smrt kot človeški okostnjak s koso in peščeno uro, ki žuga »ne veš ne ure, ne dneva«. Saj je že naš Prešeren za pel, kot dva tisoč let poprej latinski Vergil, »odprta noč in dan so groba vrata«. Slavni mojster Albrecht Dürer je narisal pretresljivo sliko »Apokalipso« o dramati konca sveta. Smrt dviga kot orjaška postava dolgo koso nad človeštvom. V tisti dobi so se pojavile tudi grozljive slike »Smrt nih plesov«; mrtvi in živi vseh starosti in stanov si podajajo roke in plešejo v nepretrganem krogu, ki vodi iz življenja v onostranstvo.

»Koso kleplje nekdo koso...« se glasi naša pesem in svari žive, kam jih pelje zadnja pot.

Cerkev pa je grozljivo misel na posvetni konec ublažila z naukom, da je smrt le prehod v resnično življenje. To misel so tudi največji misleci vseh časov ponavljali in pokazali, da ni konec tega življenja nič strašnega, ker je smrt neizogibna za vsakogar in da človek živi v preslavnem spominu, če gredo dobra dela za njim.

Večina ljudi na vesoljski ladji je prebijala časv omrtvelem stanju, a tudi tako jim je trajal polet že vse predolgo. Zato jih je zajelo pravo navdušenje, ko so zvedeli, da je vesoljska ladja stopila v domače Osončje in da je že tako zmanjšala svojo hitrost, da je začel veljati na njej že skoro normalni zemeljski čas. Kljub temu pa je ostala njena hitrost že zelo velika in je naglo merila prostor od skrajnih zunanjih planetov proti Zemlji. Ljudje na njej so blaženi opazovali sončni sij, ki se je odbijal od svetlih sten ladje. Imeli so občutek, da so že doma, da je to njihovo Sonce.

Ves štab znanstvenikov pa je bil medtem mrzlično na delu, da bi ujel kake radijske in televizijske oddaje z Zemlje. To se jim je kmalu posrečilo, po so sprejeli prve radijske oddaje pa so bili ob vsem veselju, ki so ga občutili, vendar tudi razočarani, ko so morali ugotoviti, da jih ne razumejo. Profesor Magnussen in njegovi pomočniki, med katerimi je bil tudi Krushnik kot časnikar, so pogosto in dolgo poslušali magnetofonske posnetke oddaj, ki so prihajale z Zemlje, toda ni jim bilo mogoče dognati, kaj pomenijo. Ugotovili so lahko samo to, da je nastal medtem na Zemlji nov jezik, kar pa po mnenju jezikoslovcev na vesoljski ladji tudi ni bilo čudno, saj je tudi jezik podvržen spremembam kot vse drugo, kar je ustvaril človek. Kako zelo so se spremenili jeziki v štirih tisočletjih človeške zgodovine, ki jo je doživela Zemlja pred njihovim pobegom v vesolje, med njihovim bivanjem

Povzatek iz vesolja

E. Z.

33.

v vesolju pa je minilo kakih deset tisoč let. Čudno bi bilo, če bi se jeziki med tem ne bili spremenili, je dejal eden izmed jezikoslovcev na krovu. Ko so spoznali, da s poslušanjem nikamor ne pridejo in da tako ne bodo razrešili skrivnosti novega jezika, in ker se je zdelo, da so vse oddaje, ki so jih ujeli, v istem jeziku, so začeli oddaje zapisovati in analizirati njihov jezik. Potem pa ni trajalo več dolgo, da so odkrili njegovo skrivnost.

»Če me vse ne vara, je to sintetičen jezik, kot nekak esperanto,« je izjavil eden izmed jezikoslovcev. Drugi so bili istega mnenja.

Z analiziranjem glasov in izrazov, ki so se v njem največkrat ponovili, so dognali, da vsebuje korene indoevropskih in semitskih jezikov, pomešanih med množico drugih besed, ki jim niso vedeli izvora, a so bile najbrž vzete iz afriških jezikov. Iz tega se je dalo marsikaj sklepati: da govori vsa Zemlja en sam, sintetičen jezik, ali da vsaj uporablja za medsebojno občevanje isti umetni jezik; to pa je lahko tudi pomenilo, da je vsa Zemlja politično enotna in združena.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Športna dejavnost v Italiji

NOGOMET — V nedeljo so v Italiji odigrali 11. kolo nogometnega prvenstva prve lige. Inter je z lahkoto odpravil Palermo in še bolj utrdil svoje prvo mesto na lestvici. Za njim sta Torino in Atalanta. Torino je premagal Padova, Atalanta pa je klonila v Cataniji. Na četrtem mestu najdemo tri dobre ekipe: Fiorentino, ki je visoko porazila (5:2) Milan, Romo, ki je premagala Mantovo (4:2), in Bologno, ki je zaigrala neodločeno z Juventusom (2:2). V zlati sredini je več ekip, med temi tudi sloveči moštvi Milan (13 točk) in Juventus (10 točk). Na zadnjem mestu lestvice je še vedno Udinese, ki je samo enkrat zmagala.

Strokovnjaki predvidevajo, da bo Inter verjetno brez velikih težav osvojil letošnji naslov prvaka, ker Milan in Juventus razvijata preveč neodločno igro. Fiorentina in Roma sta preveč nestalni ekipi, Torino in Atalanta, ki sta zdaj v ospredju, pa bosta polagoma popustila. Velika nevarnost preti letos igralcem ekipe Udinese, ki bo po vsej verjetnosti izpadla iz prve lige. Padova, Lecco, Venezia in Palermo pa se bodo borile med seboj, kdo je najboljši med — najslabšimi.

- Lestvica: Inter 18, Torino in Atalanta 15, Fiorentina, Roma in Bologna 14, Milan in Sampdoria 13, Mantova 11, Juventus in L. R. Vicenza 10, Spal in Atalanta 9, Palermo, Venezia in Lecco 8, Padova 6 in Udinese 3.

V B ligi je Genoa zadnjo nedeljo premagala enajstorico Lazio in tako trenutno vodi lestvico pred Laziom in Pro Patrio. Nato sledi več ekip (kar 10 v razmaku ene točke), katerih igra je zelo nestalna.

RUGBY — V nedeljo so odigrali 2. kolo državnega prvenstva in takoj se je vnel boj proti ekipi Fiamme Oro, štirikratnemu zaporednemu prvaku iz Padove. Moštvo je tudi letos v polni moči, ker je v obeh tekmah zmagalo z visokim izidom (Brescia 8:0 in Esercito 25:3). Na prvem mestu sta tudi petnajstorici Ignis Treviso in Rovigo, ki sta skupno z moštvom Parma gotovo najresnejša kandidata za častna mesta.

- Lestvica: Fiamme Oro, Ignis Treviso in Rovigo 4, Parma 3, Petrarca, Livorno in Partenope 2, Milano, Aquila in Brescia 1, Amatori in Esercito 0.

KOSARKA — Tudi košarkarji so v nedeljo tekmovali za državno prvenstvo. Glavni kandidati za prvo mesto so Ignis Varese, Simmenthal Milano in Virtus Bologna. Dobri ekipi sta tudi Fonte Levissima Cantù in Stella Azzurra Roma. Državni prvaki Ignisa so z lahkoto odpravili nasprotnike (Biella 77:65 in Livorno 102:66), medtem ko je Virtus klonila v prvem kolu v Pesaru (70:74); v drugi tekmi pa je zmagala z izidom 68:47 (Biella). Ostale ekipe Simmenthal (Lazio 86:57 in Zoppas Gorica 81:63), F. Levissima (Petrarca 80:61 in Lazio 80:56) in Stella Azzurra Roma (Zoppas G. 61:55 in Ursus Vigevano 59:51) so z lahkoto premagale nasprotnike in tako sedaj delijo prvo mesto z državnimi prvaki. V tako hudi konkurenci bo letos trda predla goriški ekipi Zoppas, rimskemu Laziu in moštvi Ursus Vigevano.

- Lestvica: Ignis Varese, Simmenthal Milano, Fonte Levissima in Stella Azzurra 4, Virtus, Algor Pesaro, Petrarca Padova in Livorno 3, Ursus, Zoppas, Biella in Lazio 2.

TENIS — Italijani se bodo začeli vestno pripravljati za finalni dvoboj Davisovega pokala, ki bo decembra meseca v Avstraliji. Po vsej verjetnosti bosta sodelovala Pietrangeli, ki sedaj uspešno gostuje v Južni Ameriki, in Sirola, ki sedaj zdravi svojo "bolno" roko. V Avstraliji ne bo Gardinija.

Italijani sodelujejo tudi v tekmah za Kraljevi pokal. Prvič se bodo spoprijeli v Metanopoliju z Jugoslavijo. Tekme bodo 4. in 5. novembra. Jugoslavija bo nastopila s svojimi dobrimi igralci, ki so Jovanović, Pilić in Plečević; za Italijo pa bodo igrali Maggi, Tacchini, Pirro in morda Gardini.

UMETNO KOTALKANJE — Pred kratkim so bile v Bologni tekme za svetovno prvenstvo v kotalkanju. V vseh disciplinah so zmagali Nemci, in sicer Losch (moški), Fahse (ženske), Ludolph - Hoffmann (pari) ter Kwiet - Kwiet (ples). Lestvica držav je naslednja: 1. Nemčija (139), 2. Italija (83), ZDA (48) in 4. Belgija ter Švica (47).

MOTOCIKLIZEM — Odločili so, da bodo za svetovno prvenstvo leta 1962 veljavne naslednje dirke: V.N. Španije (16/5), V.N. Francije (13/5), Tourist Trophy (4/6/8), V.N. Nizozemske (8/6), V.N. Belgije (8/7), V.N. Zah. Nemčije (15/7), V.N. Ulstera (11/8), V.N. Vzhodne Nemčije (19/8), V.N. Narodov (9/9), V.N. Finske (22-23/9) in V.N. Argentine (14. okt.). Tekmovali bodo v disciplinah: 125, 250, 350, 500 in sidecars.

BOKS — Pozornost športnikov je te dni vzbudil italijanski boksarski prvak Loi, ki je v tekmi za svetovno prvenstvo welter junior kategorije neodločeno končal dvoboj proti ameriškemu črncu Perkinu. Strokovnjaki menijo, da tržaški boksar ni več tako odločen kot v zadnjih mesecih in da bo po vsej verjetnosti prihodnje leto zapustil šport. Dober italijanski boksar je Visintin, ki je pred kratkim odpravil dva resna nasprotnika: Mortona in Morgana. Častno se odlikuje tudi Burruni, ki namerava nastopiti tudi za svetovno prvenstvo.

- Najboljši italijanski boksarji so: Burruni (mušja), Rollo (petelinja), Caprari (peresna), Campari (lahka), Loi (srednjelahka), Benvenuti (srednja), Rinaldi (srednjetežka) in De Piccoli (težka). Prvak peresne kategorije je Sitri, srednjelahke Visintin, srednje Fortilli in težke kategorije Mazzola.

KOLEŠARSTVO — Te dni se veliko govori o kolešarju Tacconu, zmagovalcu dirke po Lombardiji, in o ekipi Ignis, ki baje ne bo več nastopala. Razpravlja se tudi o novi formuli italijanskega prvenstva. Do zaključka športne sezone manjka še dirka na kronometer trofeo Baracchi, za katero sta glavna favorita para Beldini - Velly in Anquetil - Stolker. Na lestvici za trofeo Philco, ki upošteva najvažnejše dirke, so Italijani častno zastopani, ker imajo kar štiri kolešarje med prvimi osmimi, in sicer Carlesija (4.), Pambianca (5.), Massignana (6.) in Defilippisa (8.). Na prvih mestih so Anquetil (Francija) s 145 točkami, Van Looy (Belgija) 128 in Gaul (Luksemburška) 88.

Jugoslovanski nogomet

Še eno kolo manjka do konca prvega dela državnega prvenstva. »Zimski« prvak bo brez dvoma beograjski Partizan, ki je v nedeljo odpravil Velež (3:1) in ki se bo v kratkem spoprijel z italijanskim prvacom Juventusom za pokal evropskih prvakov. Najboljši igralec Partizana je vratar Soškić, ki je trenutno v najboljši formi.

Na drugem mestu najdemo Crveno zvezdo, ki je zaigrala neodločeno z Rijeko (1:1). V zlati sredini so: Vojvodina, Dinamo, ki se je precej opomogel, in Rijeka. Hajduk in Sarajevo sta pa nekoliko popustila. Med zadnjimi so Beograd, Vardar, Borec in Velež.

Jugoslavijo je letos zapustilo kar 17 igralcev, ker so te dni dovolili, da igra v Franciji tudi Tašić. Pred leti sta se »izselila« samo dva igralca, in sicer: Čajkovski in Milovanović. V tujini sedaj nastopajo tile igralci: Beara, Zebec in Conc v Nemčiji; Kaloperović, Kostić, Boškov in Veselinović v Italiji; Crnković v Avstriji; Nincević in Krstulović v Avstraliji; Petaković, Milutinović in Tašić v Franciji; Dvornić in Rezar v Švici; Belin pa še ni našel moštva, za katerega bi nastopal. V tujino nameravajo iti tudi: Prlinović, Krstić, Majerović in Vidinić.

NAJBOLJSI TENISTI NA SVETU

Pred kratkim je časnikar Edward Potter v ameriški reviji World Tennis Magazine sestavil lestvico najboljših tenistov na svetu (amaterjev). Lestvica je takale: 1. Emerson (Avstralija), 2. Laver (Avstralija), 3. Pietrangeli (Italija), 4. Santana (Španija), 5. Mac Kinley (ZDA), 6. Krishnan (Indija), 7. Sangster (Vel. Britanija), 8. Osuna (Mehika), 9. Ayala (Čile) in 10. Lundqvist (Švedska). Pri ženskah je na prvem mestu Mortimer (Vel. Britanija), pred Smithovo (Avstralija) in Haydonovo (Vel. Britanija).

Še nov višek

Švedski nogometaš Hansson je zabeležil svojevrsten višek. Z žogo je žongliral točno tri ure in 36 minut. Pri tem so našli, da je 33.003-krat udaril žogo z nogo, telesom ali glavo, ne da bi padla na tla. Pri vsem tem pa je zanimivo, da je Hansson povprečen nogometaš s slabim tehničnim znanjem.

»UCENJE« ANGLEŽEV

Angleški športni časnikar John Meining je pričel ostro kritizirati angleške nogometaše, da se po doseženem голу objemajo in poljubujejo. V svoji kritiki pravi med ostalim tole: »Vse, kar so se angleški nogometaši naučili od kontinentalnega nogometa, je le ta grda navada. Ni primerno, da se športnik po doseženem голу obnaša tako, kot če bi bil to loterijski zadetek.«

ŽENA IN DOM

KAKO NAJ SPIMO

Spanje je prav gotovo najboljšo, najcenejše in najbolj zanesljivo lepotilno sredstvo. Gre za lepoto in predvsem za zdravje. Od pravilnega in zadostnega nočnega počitka je odvisno, kakšna bo naša jutrišnja delovna storilnost, naše razpoloženje in, gledano z daljšega razdobja, naše zdravje.

Morda bi bilo dobro, ako bi se večkrat spomnili, da prespimo eno tretjino življenja. Ob tej misli nam bo takoj jasno, zakaj zdravniki tako nepopustljivo poudarjajo red za vsako ceno. Poskusimo tudi mi priključiti k našemu vzornemu dnevnemu redu še nekoliko nočnega reda.

Starih, preizkušenih nasvetov, kot so: leži in vstati zmeraj ob določeni uri, spati vedno pri odprtem oknu, malo telovaditi pred spanjem in po njem in podobnih, ne bomo premlevali.

Na vprašanje, koliko naj spi odrasel človek, je odgovor »osem ur« popolnoma nepravilen. Vsak potrebuje glede na lastno telesno konstitucijo, zdravje in starost popolnoma različno količino spanja. Navadno spimo najbolje, ako se uležemo postrani in pazimo, da je glava v isti ravni kot telo. Zato bomo izbrali le dovolj ploščat in ne preveč mehke podglavnik.

Najboljša lega telesa v spanju naj bi bila taka: ležimo na desnem kolku, tako da se levo koleno

dotika žimnice in s tem sprošča nožne in krožne mišice. Glava je v vratu ravna, leva roka je navadno v višini glave ali pa zleze pod blazino, desna pa je spuščena ob telesu, ali pa tudi leži v višini glave.

Da se nas bo spanec čimprej lotil, bomo okopali noge v mlačni, nekoliko osoljeni vodi, popili skodelico toplega mleka ali pa prebralj stran ne preveč zanimive knjige. Nevarno je, da postane branje razvada, brez katere poslej ne moremo naglo zaspati.

Nikoli ne smemo zaspati z mislijo, ki nas mori ali spravlja v slabo voljo. Popolna sprostitel vsega telesa je prav gotovo najvažnejši pogoj, ako želimo zjutraj vstati spočiti.

Smrčanje je nadloga, ki sicer spečega nič ne moti, lahko pa spravi ob živce nesrečneža, kateremu je usojeno spati s proizvajalcem neprijetnih šumov. Če človek leži vznak, udarja zrak, ki ga vdihava in izdihava, na mehko nebo, ki se tresce. Lahke dotik na jabolko grla bo pomagal, ne da bi smrčeci sosed to sploh čutil.

—nd

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

121. Kazan je bil to noč nemiren. Velikokrat je plaval pokonci in nategoval verigo. Bilo mu je, kot da se bo zgodilo nekaj strašnega. Tako rad bi videl, da bi stari mož ostal zunaj, pri njem. Tukaj bi ga Kazan lahko obvaroval nevarnosti, za njim v šotor pa njegovo varstvo ni seglo. Niti Siva se mu to noč v gluh tišini ni oglasila.

122. Ko se je Jeanne zbudila, je opazila, da oče še spi. Vesela je bila, ker ni kašljal in je previdno vstala, da ga ne bi zbudila. Stopila je iz šotora in se stresla. Vihar je ponehal, toda postalo je močnejše. Ogenj ob sanah je ugasnil, podrezala je v pepel, pa ni bilo nobenega ogorka več. Vrnila se je v šotor po vžgalice.

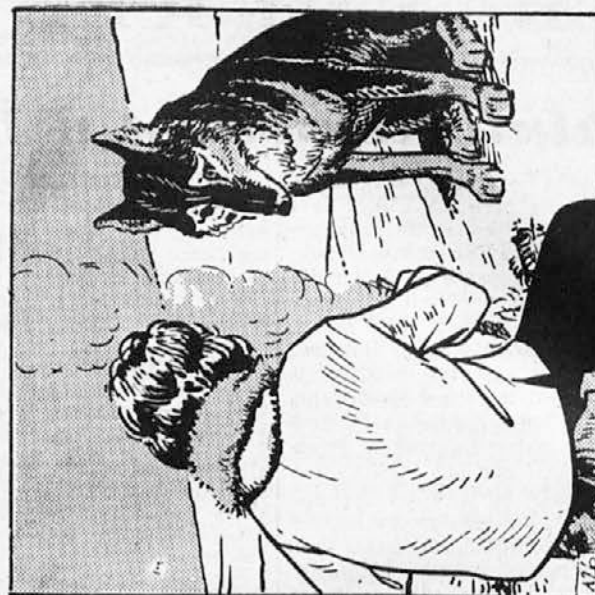
123. Jutranja svetloba je vdrla skozi odgrnjeno zaveso in osvetlila očtov obraz. Jeanne je za trenutek nepremično obstala. Potem je z bolestinim krikom klecnila k očetu in se vrgla čezenj. Kazan je ob njenem glasu zastrigel z ušesi. Pogledal je v šotor in videl, kako Jeanne leži ob ležišču in tiho, pretresljivo joče.

124. Sele tožeč otrokov jok je Jeanne nredramil. Dvignila se je. Zavedla se je, da je ostala z otrokom popolnoma sama v tej strašni divjini. In otrok je bil brez moči, navezan samo nanjo. Dvignila je drobno bitje v naročje, solze so ji tekle po licih, ko je s tresočim se glasom zašepetala: »Sedaj imam samo še tebe!«

125. Tedad se je domislila prejšnjega večera. Oče je moral slutiti, kaj se bo zgodilo! Spominjala se je njegovih besed o reki, svaril pred nevarnimi mesti na ledu. »Saj se ne boš zmotila, kajne Jeanne?« je slišala njegov glas. In vedela je, da mora storiti vse, prav vse, da bo izpolnila zadnje naročilo ljubljenega očeta.

126. Spomnila se je tudi psa. Ob tej misli jo je obšel majhen občutek olajšanja. Pes je močan in postal magal ji bo priti na cilj. Z novo odločnostjo je vstala. Toplo je zavila otroka in ga položila na ležišče. Potem je naložila suhljad in zakurila. Z zadržanim jokom je pozdravila psa: »Vidiš, sama sva ostala, moj Volk...«

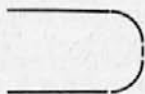

Za

naše

najmlajše

21

PO
POVESTIJ. OLIVERA
CURWOODARIŠE:
M. MUSTER